

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 6

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 713 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 30-iyunda ruxsat etildi.*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari	16
Qo'ng'iro'tboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda	20
Muxiddin Kalonov	
"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish	24
Muhammadiyeva Maftuna	
Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati	27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash.....	31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Перспективы развития средств размещения в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана.....	40
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari	49
To'irov Yunus Alamovich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari.....	55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish.....	62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati.....	67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich	
Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi.....	71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich	
Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari.....	76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya.....	81
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar	86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari.....	93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov	
Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov	
Sociological Assessment of Migration Processes	102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli	
Current issues of business management in the context of digitalization of the economy	112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich	
Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ.....	118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли	

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	125
Abirkulova Sohijjamol	
Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan)	130
Bakhrom Nomazov	
Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy.....	142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli	
O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli	148
Eshmirzayev Faruddin Ilhomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish	155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li	
Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks	160
Juraev K. T.	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish	164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda solliqlarning roli va ahamiyati.....	169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili.....	175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna	
Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubi-yatini takomillashtirish..	181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li	
The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan).....	187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna	
Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar	192
Qurbanbayev Shuhrat Bakbergenovich	
Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region	196
Shakhzod Zokhidov	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish	202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna	
Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari.....	207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich	
Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari	211
Nasimov Shavkat Vasiyevich	
O'zbekistonda banklararo raqobat.....	219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna	
O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish	225
Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich	
Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari	229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov	
Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati.....	233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich	

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risida hisobot tuzishning bosqichlari.....	237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich	
Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari.....	241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
Tog' turizmini rivojlantirish manfaatlarini yo'lida investitsiya resurslarini to'plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari	245
Xidirov Alimardon Dagarovich	
The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English	248
Nilufar Turdiyeva	
Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati	252
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi	256
G. Sh. Qo'ldosheva, A. J. Toshboyev	
Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации	260
Каюмова Паризода	
Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari ..	266
G. I. Abdulxamidova	
Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива	272
Shahzad Zokhidov	
Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise	275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich	
Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан	282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи	
O'zbekistonda mahalla boshqaruvi tizimi faoliyatini takomillashtirish masalalari.....	289
Gafurov Ubaydullo Vaxabovich	
Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishning xorijiy tajribasi	296
Dilnoza Meyliyeva	
Cross Cultural Preblems in International Business Negotiations	301
Xoldarova Fariza Tuxtabayevna	
Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani qo'llash	304
Haydarova Shoxista	
Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari	310
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish	315
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna	
Spin korxonalar – texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida	320
O'rinov Dilshodjon Axmadjonovich	
Mintaqalarda makroiqtisodiy barqarorlikning ta'minlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni takomillashtirish strategiyasi	324
Xolbekova Feruza Rasulovna	

Iqtisodiy o'sish va aholi daromadlari o'rtasidagi bog'liqlikning nazariy asoslari.....	329
Hasanova Nigora Hasan qizi	
Современное состояние маркетинга на рынке ценных бумаг Республики Узбекистан.....	334
Юлдашев Жамшид Аббарович	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik asosidagi investitsion loyihalarni moliyalashtirish	340
S. A. Karabayev	
Axborot telekommunikatsiya tarmog'i korxonalarida korporativ boshqaruv samaradorligi	334
Temirov Anvarxon Abdulazizxonovich	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi	347
G.SH.Qo'ldosheva ¹ , A.J.Toshboyev ²	
Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani qo'llash	351
Haydarova Shoxista	
Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari	357
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollari takomillashtirish	362
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna	
Spin korxonalar - texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida	367
O'rinov Dilshodjon Axmadjonovich	
Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar	371
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich	
Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institusional tahlili.....	375
Bahridinov Viqorjon Akbar o'g'li	
O'zbekistonda investitsion faoliyat, uni moliyalashtirishning zamonaviy ko'lamlari.....	380
va o'ziga xos xususiyatlari	
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Husenov Muhriddin Bahriddinovich	
Xalqaro moliya institutlari faoliyatining davlatlar rivojlanishiga ta'siri (Yevropa Taraqqiyot va Tiklanish banki misolida).....	384
Muxtorov Jahongir Muxtor o'g'li	
Davlat sektorida buxgalteriya hisobining xalqaro standartlariga muvofiq daromadlar hisobini tashkil etish	390
Meliboyev Akmal G'aybullayevich	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlari va asosiy ishlab chiqarish fondlarining tuzilishi hamda hajmi	394
Muxtasar Karimova Isroiljon qizi	
Ayollar tadbirkorligi nazariyasining takomillashuvi xususida.....	398
Sharofiddinova Gulnoza Iloxomjonovna	
O'zbekistonda soliq ma'murchiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari	403
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Soliq majburiyatlari ijrosini takomillashtirish yo'llari	408
Mirzaaliyeva Gulchehra Abduvali qizi	
Сравнительное исследование финансовой отчетности, подготовленной в соответствии с мсфо и нсбу.....	413
Эргашева Шахло Тургуновна	

Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda xorijiy mamlakatlar tajribasi va raqamli transformatsiyaning ro'li.....	420
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Mintaqa mehnat bozori ishchi kuchiga talab va taklifni boshqarish vositasi sifatida	428
Umarov Oqil Omiljonovich, Abdullayev Umidjon G'afurovich	
Development of a Methodology for Assessing the Brand Equity of Higher Education Institutions	435
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida tijorat banklarining o'rni	442
Avezov Ibrohim Ilhomovich	
Optimizing Digital Pedagogy through Database Applications and Data Mining for a Sustainable Digital Economy	448
Dilfuza Kuzikulova	
Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini baholash usullarini takomillashtirish	454
Muradullayeva Nafisa Dilmurad qizi	
Talaba va o'quvchilarning kamolotida ma'naviy - ma'rifiy tadbirlarning ahamiyati	458
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
To'qimachilik korxonalarining innovatsion faoliyatini baholash uslubiyo'tini takomillashtirish	461
Ikramov Maqsad Muratovich	
Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi loyihalarni moliyalashtirish	467
To'irov Yunus Alamovich	
Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili	474
Turgunov Odilbek Maripovich	
Analysis of the investments in clean energy projects in the developing countries.....	478
Fayziyev Samandar Sobir ogli	
Chakana savdo korxonalarida innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari	483
Kodirova Zulxumor Namazovna, Safarov Baxtiyor Djurakulovich	
O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarining qo'llanilishida xorij tajribasining o'rni	489
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
O'z o'zini band qilishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'lchashning asosiy yondashuvlari	493
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
Tibbiy xizmatlarni rivojlantirishning muhim xususiyatlari	497
Axrorova M.F., Mirzayev Q.J.	
Qoraqalpog'iston respublikasida mikrokredit bank xizmatlarining rivojlanish holati iqtisodiy tahlili	502
Serjanov Aymurat Medetbaevich	
Mamlakatda qo'shilgan qiymat solig'ining yutuqlari va kamchiliklari, uni soddalashtirish hamda takomillashtirish yo'nalishlari	508
Mingturayev Abdusalom Abdumalik o'g'li, Orziqulov Ilyos Ixtiyor o'g'li, Boboqulov Jasur Avazovich, Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Chet el kompaniyalarining "doimiy muassasa" konsepsiyasi mezonlariga yondashishni baholash hamda unga taaluqli foydani aniqlash masalalari	514
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Необходимость оценки и управления рисками в коммерческих банках в условиях устойчивого экономического развития	521
Каримов Шамсиддин Акрам угли	

Turistik xizmatlar bozorining rivojlanishida xorij tajribasini o'rganish.....	527
Ochilova Ozoda Toshquvatovna	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda budget siyosati tahlili	533
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Soliq ma'murchiligida joriy etilgan jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari	540
Davletov Po'lat Torabayevich	
Banklarni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish ispaniya tajribasi	546
Egamova Maxfurat Esanovna	
Soliq siyosati va uning strategiyasiga oid ilmiy tadqiqotlar tahliliy sharhi	557
Ismatov Xolbuta Begmatovich	
O'zbekiston xizmatlar bozorini rivojlantirishda uning xalqaro, mintaqaviy hamkorlik tashkilotlariga a'zoligining o'ziga xos jihatlari.....	564
Cho'ponov San'at Otanazarovich	
Analysis of the Regulatory Sandbox Concept and Its Application Under Environmental Regulation	571
YANG Xuan	
Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida budget xarajatlarini raqamli platformalar orqali optimallashtirish masalalari	576
Baxranov Bo'ston Axmedovich	
Oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyatini tashkil etish metodologiyasini takomillashtirish	581
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi	
Bilimlar iqtisodiyoti jamiyat taraqqiyotini zamonaviy bosqichining asosidir.....	585
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Mamlakatimizda aholi daromadlarining shakllanish manbalari va ularning o'zgarish tendensiyalari.....	593
Toshtemirov Shohruh Toshpo'latovich	
"Sustainable tourism", "green tourism" and "eco-tourism": differences and key principles	597
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich	
Content analysis of social media influencer engagement to marketing product in uzbekistan	602
Abduhakimov Azmiddinjon Bakhtiyor ugli, R Nelly Nur Apandi, Sirojiddin Yangiboyev	
Разработка технико-экономического обоснования проекта в условиях развития финансовой системы и отраслей цифровой экономики	609
Джураева Малика Бекназаровна	
Foyda solig'i ma'muriyatchiligini tashkil etishning ayrim masalalari.....	618
Idirisov Alisher Otajonovich	
O'zbekistonda budjytdan tashqari pensiya jamg'armasining daromadlari shakllanishi va undan foydalanish tahlili.....	622
Hakimov Ulug'bek Abdullayevich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-iqtisodiy omillarni baholash.....	628
Sobirova Nozima Normat qizi	
Qurilish xizmatlari bozorida marketingni tashkil qilish xususiyatlari	639
Musayeva Shoirazimovna	
Central Asian Transportation Corridors: Indicators and Integration Issues	643
Eldor Sobirjonov	

Islomiy darchalar ochishdagi me'yorlar va xalqaro tajriba	649
Islomova Shohida Ilhomovna, Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna, Abdirahmonova Sarvinoz Mirzoxid qizi	
Mamlakatimizda meva-sabzavotchilik korxonalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	654
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi	
Korxonalarda boshqaruv hisobining o'rni, uning moliyaviy hisobdan farqli jihatlari	658
Ibragimova Zarema Zokirovna	
O'zbekiston iqtisodiyotining osiyoda tutgan o'rni	664
Alimov Abdurahmon Alxmamiddin o'g'li	
Intellectual va innovatsion mulk hisobining dolzarb muammolari	667
S.N.Farxodov	
"Yashil" makon – bu toza havo, yer yuzidagi barcha tirik organizmlarning hayot manbai	671
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlanishining muhim omili yangi ish o'rinlarini yaratish va ulardan samarali foydalanishdir	675
Yuldashev Mutalib Ibrohimovich	
Qimmatli qog'ozlar bozorida fundamental tahlil amaliyotini rivojlantirish istiqbollari	679
Sheratov Jurabek Abduraximovich	
Пути оптимизации налоговой нагрузки на организаций в республике узбекистан	683
Умида Юлдашева	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi	687
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Interrelation of investment and innovation as factor of economic growth	691
Nurova Farogat Salohiddin kizi, Prof. Dr. Disman, MS, DSc, assoc. prof. Goyibnazarov Sanjar	
Евразийская кооперация в рамках Шанхайской организации сотрудничества	698
А.М. Абдукадиров	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi tahlili	703
Samandarova Gulmira Muzaffar qizi	
Maxsus iqtisodiy zonalarga investitsiyalarni jalb qilishning aqsh tajribasi	708
Iskandarova Dilorom Hayrullayevna	

MAXSUS IQTISODIY ZONALARGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING AQSH TAJRIBASI

Iskandarova Dilorom Hayrullayevna

katta o'qituvchi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya: Maqolada maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish va rivojlantirish borasidagi AQSH tajribasi o'rganilgan. Shuningdek, maxsus iqtisodiy hududlarda amalga oshirilayotgan loyihalarni keltirilgan. Maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish va amaldagi holatini tahlil qilingan. Maxsus iqtisodiy zonalarga investitsiyalarni jalb qilishning xorij tajribalari bo'yicha ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: maxsus iqtisodiy zona, investitsiya, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiya, YaIM, soliq, bojxona.

Abstract: The article examines the US experience in the establishment and development of special economic zones. Projects implemented in special economic zones are also listed. The organization of special economic zones and their current status were analyzed. Scientific proposals and recommendations on foreign experiences of attracting investments to special economic zones have been developed.

Key words: special economic zone, investment, foreign direct investment, GDP, tax, customs.

Аннотация: В статье рассматривается опыт США в создании и развитии особых экономических зон. Также перечислены проекты, реализуемые в особых экономических зонах. Проанализирована организация специальных экономических зон и их современное состояние. Разработаны научные предложения и рекомендации по зарубежному опыту привлечения инвестиций в особые экономические зоны.

Ключевые слова: особая экономическая зона, инвестиции, прямые иностранные инвестиции, ВВП, налоги, таможня.

KIRISH

O'zbekiston iqtisodiyotini yanada rivojlantirish, liberallashtirish va transformatsiya jarayonlarini yakunlash uchun tashqi iqtisodiy aloqalarni kengaytirish, eksportga yo'naltirilgan mahsulot materiallarni ishlab chiqarish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, transport-logistika infratuzilmasi, tadbirkorlikni rivojlantirish hamda xorijiy investorlar uchun investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish, soliq ma'murchiligini yaxshilash, bank faoliyatini tartibga solishning zamonaviy prinsiplarini joriy etish, turizm industriyasini jadal rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni, birinchi navbatda, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha qulay shart-sharoitlar yaratishni talab etadi. "Iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin. Bu borada erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarida biznes sub'ektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim". "Mamlakat iqtisodiyoti va aholi bandligida sanoat juda katta o'rin tutadi. Bu sohaga zarur sharoit yaratish maqsadida so'nggi yillarda 19 ta erkin iqtisodiy zona va 400 dan ziyod kichik sanoat zonasi tashkil etildi, ularning infratuzilmasiga 10 trillion so'm yo'naltirildi". Albatta, bunday dolzarb vazifalarni amalga oshirishda erkin iqtisodiy zonalar muhim ahamiyatga ega.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR TAHLILI

Milliy iqtisodiyotini yanada rivojlantirish yuzasidan erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalariga biznes sub'ektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim". "Mamlakat iqtisodiyoti va aholi bandligida sanoat juda katta o'rin tutadi. Bu sohaga zarur sharoit yaratish maqsadida so'nggi yillarda 23 ta erkin iqtisodiy zona va 400 dan ziyod kichik sanoat zonasi tashkil etildi, ularning infratuzilmasiga 10 trillion so'm yo'naltirildi". Albatta, bunday dolzarb vazifalarni amalga oshirishda investitsion muhit, xususan erkin iqtisodiy zonalar muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy adabiyotlarda erkin iqtisodiy zonalarga nisbatan turli ta'riflar ishlatilgan. I.Fominskiy rahbarligi ostida chiqqan o'quv qo'llanmada, erkin iqtisodiy zonalarga ushbu mamlakatda qabul qilingan umumiy xo'jalik faoliyati tartibiga nisbatan imtiyozlar beruvchi ma'lum bir territoriya deb ta'riflanadi.

Erkin iqtisodiy zonaning eng muhim belgisi haqida ham turli xil fikrlar bor: Masalan: S.Ovchinnikova erkin tadbirkorlik hududi terminini ma'qul ko'radi, A.Leusskiy kabilar "O'ziga xos bojxona tartibi" deb hisoblashsa, N.Smarodinskaya, V.Babinsev, X.Valliulin kabilar uchun eng muhimi imtiyozlardir deb hisoblashadi. Y.Avdokushin, S.Sipolakov kabilar eng muhimi sifatida imtiyozli investitsiya muhitini ajratib ko'rsatadilar. Y.Komlev erkin iqtisodiy zonalarini muhim xususiyatidan biri sifatida avvalo ma'muriy to'siqlarni minimumga tushirilishi ekanligini ta'kidlaydi, ammo u buni faqat eksport faoliyati bilan bog'laydi.

TADQIQOT METODOLIGIYASI

Maqolada tizimli tahlil va yondashuv, mantiqiy va tarkibiy tahlil qilish, guruhlashtirish va umumlashtirish, taqqoslash usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyo mamlakatlarining ko'p yillik tarixiy tajribasidan ma'lumki, mamlakatdagi iqtisodiy salohiyati past bo'lgan hududlarni iqtisodiy jihatdan "sog'lomlashtirish" borasida milliy va xorijiy investitsiyalarning o'rni yuqori hisoblanadi. Milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni, birinchi navbatda, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish borasida jahondagi mamlakatlarning turlicha yondashuvlari mavjud. Bu borada maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish uzoq yillar davomida samarali hisoblangan iqtisodiy chora-tadbirlardan biridir.

Erkin iqtisodiy zonalar rivojlanishining barcha bosqichlarida, ularni tartibga solish nazariyasi hamda amaliyotini yaratishda asos sifatida, erkin iqtisodiy zonalarining rivojlanish bosqichlarini o'rganish muhim deb hisoblaymiz. Muallif tomondan erkin iqtisodiy zonalar rivojlanishining to'rtta bosqichi belgilab olindi (1-jadval): Erkin iqtisodiy zonalar prototipi, ya'ni dastlabki maxsus hududlarning paydo bo'lishi (rivojlanishning 1-bosqichi); Har xil turdagi erkin iqtisodiy zonalarining paydo bo'lishi (savdo, ishlab chiqarish, kompleks, ilmiy-texnikaviy (rivojlanishning 2-bosqichi); Erkin iqtisodiy zonalarini rivojlantirish (rivojlanishning 3-bosqichi) va erkin iqtisodiy zonalarining innovatsion rivojlanishi (rivojlanishning 4-bosqichi).

Erkin iqtisodiy zonalar rivojlanishining davrylashuvi jahon xo'jaligida erkin iqtisodiy zonalarining rivojlanish bosqichlari va qonuniyatlari haqida umumiy tushuncha beradi, shuningdek bu usulubiyot milliy iqtisodiyot tuzilmasida erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish va tartibga solish mexanizmlarini o'rganishda muhim ahamiyatga ega.

1-jadval. Jahon erkin iqtisodiy zonalar shakllanish va rivojlanish bosqichlari.

Paydo bo'lish davri	Bosqich	Tashkil etish omillari	Ixtisoslashuvi	Tipologiyasi
XVI asrgacha	EIZ prototipi, dastlabki maxsus hududlarning paydo bo'lishi	Mintaqalararo savdoning rivojlanishi	Savdo	Erkin portlar, erkin shaharlar
XX asr o'rtalarigacha	Turli xil turdagi EIZlarning shakllanishi	Sanoat ishlab chiqarishning rivojlanishi	Savdo va ishlab chiqarish	Ishlab chiqarishga asoslangan EIZ, Erkin savdo zonolari
XX asrning 90-yillarigacha	EIZ rivojlanishi	Ilmiy-texnik taraqqiyot	Savdo, xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish, ishlanmalar	Eksport-ishlab chiqarish zonolari
XXI asr boshi	EIZ ulg'ayish davri va innovatsion rivojlanishi	Mintaqalararo qitalararo integratsiya	Savdo, Ishlab chiqarish, ishlanma, Servis, Innovatsiya	Kompleks EIZ texnik-joriy qilish EIZ, Xalqaro EIZ

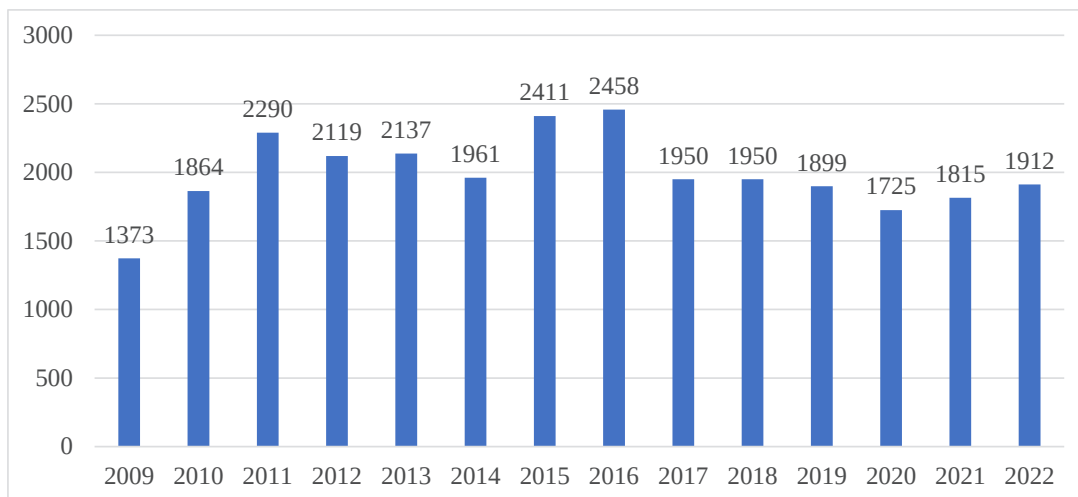
Erkin iqtisodiy zonalar institutining to'g'ri amalga oshirilishi, sanoatlashtirishni rivojlantirish uchun samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Rivojlanayotgan mamlakatlarda hukumatlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan turli xildagi erkin iqtisodiy zonalarini joriy qilmoqdalar. Bunday siyosatning maqsadi ish o'rinlarini yaratish, uy xo'jaliklari daromadlarini ko'paytirish, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va mamlakatlar ichidagi qoloq hududlarda iqtisodiy faollikni oshirish, eksportni diversifikatsiya qilish hamda iqtisodiy o'zgarishlarni ta'minlashdan iborat.

Bugungi kunda barcha rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarga bo'lgan talabi ortib bormoqda. Chunki, investitsiyalar iqtisodiyotni rivojlantiruvchi asosiy generator vazifasini bajaradi. So'nggi 10 yillikka nazar tashlasak, dunyo mamlakatlarida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining o'zgarishi kuzatilagan (1-rasm). Tahlillar ko'rsatishicha, 2009-2021 yillarda to'g'ridan-to'g'ri

xorijiy investitsiyalar oqimi tebranib turgan. Buning asosiy sabablaridan biri, 2008–2009-yillardagi jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining iqtisodiyotni barcha tarmoqlariga ko'rsatgan salbiy ta'siri bo'lsa, ikkinchi tomondan, 2014–2015-yillardagi Yevropa davlatlarida boshlangan inqirozning ikkinchi to'liqlinining umumiy ko'rsatkichlarga ta'siri, deb e'tirof etishimiz mumkin.

So'nggi yillardagi moliyaviy inqiroz nafaqat iqtisodiyotni zaiflashtirdi, balki aholining kambag'al va moliyaviy jihatdan guruhlariga bo'linishini jadallashtirdi. Ishsizlar soni ortishiga, ko'p sonli aholi daromadlarini kamayishiga, turli xizmatlar va tovarlarga bo'lgan talabning pasayishiga olib kelib, pirovardida mamlakatlar o'rtasidagi suzib yuruvchi xorijiy investitsiyalarning oqimiga ham jiddiy ta'sirini ko'rsatdi.

1-rasm. 2009-2022 yillarda dunyo mamlakatlariga jalb qilingan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining o'zgarishi.

Shuni alohida qayd etish kerakki, bugungi kunda jalb etilgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning asosiy qismi erkin iqtisodiy hududlarga va dunyo mamlakatlarining real sektori tarmoqlari hissasiga to'g'ri kelmoqda. Ma'lumotlarga ko'ra, dunyo miqyosida rivojlangan va yangi industrial mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish borasida amalga oshirilgan chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatmoqda. Bu borada erkin iqtisodiy hududlarda yaratilgan infratuzilma tarmoqlari va qulay investitsion muhit xorijiy investitsiyalarni o'zlashtirishda asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qilmoqda.

Shu sababdan ham yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, xorijiy investitsiyalarni jalb etishning maqbul usullaridan biri bo'lgan – maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil etish borasida rivojlangan mamlakatlarning tajribasi bilan tanihib chiqish, ulardagi eng yaxshi jihatlarni milliy iqtisodiyotimizga tatbiq etish o'zining ijobiy samarasini berishi mumkin.

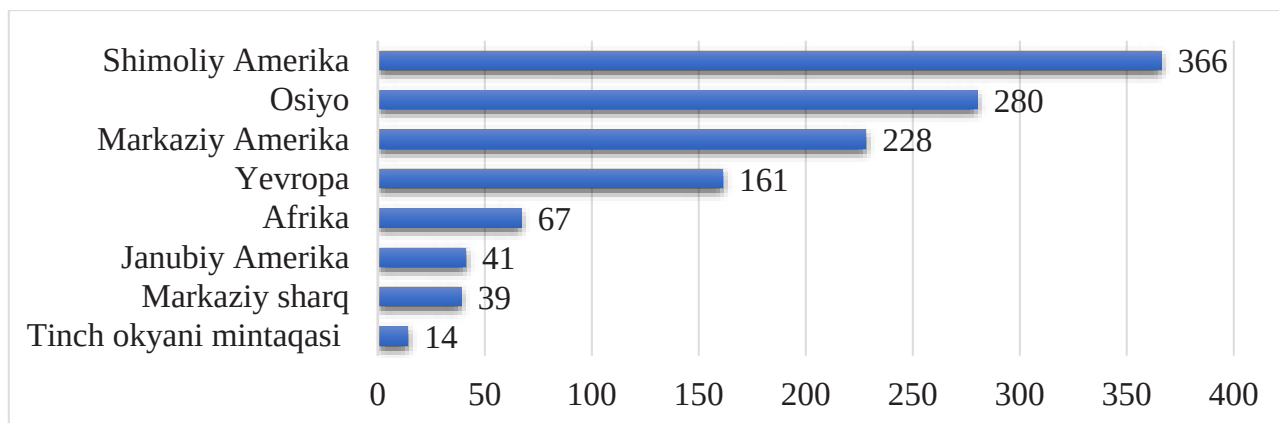
AQShda ESHlarini tashkil etishning o'ziga xos sabablari va tarixi mavjud bo'lib, bu barcha EIHLarni tashkil etishga qiziquvchi davlatlarni qiziqitiruvchi tajriba hisoblanadi. AQShda EIHLarning dastlabki tashkil etilishi TSHlari tashkil etilishi bilan bog'liq bo'lib, mazkur TSHlarining yuzaga kelishining esaning o'ziga xos asoslari va tarixi mavjud. Dastlabki TSHlarining tashkil etilishi mamlakatdagi Buyuk depressiya davriga to'g'ri keladi, ya'ni dastlabki TSHlari 1934-yilda Xoul-Smut qonunining salbiy samaralarini pasaytirish bo'yicha ko'rilgan 2 ta muhim choraning biri sifatida yuzaga keldi.

Xoul-Smut qonuni 1930-yil 17-iyunda Tarif Aktining senatorlar senatorlar Reed Smoot va Devid Willis S Hawley tomonidan imzolinishi bilan yuzaga kelgan. Ushbu harakat AQSh tomonidan 20 mingdan ortiq import qilinadigan tovarlar narxini oshirdi.

1930-yil 17-iyunda Tarif Aktining qabul qilinishi oqibatida: AQSh tarixidagi o'tgan va keyingi 100 yillik ichidagi ikinchi eng yuqori tarif stavkasini keltirib chiqardi; boj olinmaydigan importlar uchun o'rnatilgan tariflar natijasida AQSh savdo hamkorlari tomonidan ta'qibga uchragan va ular tomonidan AQShdagi Xoul-Smuta qonuni (Tarif Akti)ga qarshi qonunlar qabul qilinishiga sabab bo'ldi; buning natijasida 20 mingdan ortiq import qilinadigan tovarlar narxining oshishidan chuqur depressiya AQSh tarixidagi Buyuk depressiya davrini keltirib chiqardi; Xoul-Smuta qonuni (Tarif Akti) Buyuk depressiya davrida AQSh eksporti va importining yarmidan ko'pini kamaytirishning asosiy omillari bo'ldi; bunga AQSh savdo hamkorlarining AQShda ishlab chiqarilgan tovarlari kirib kelishiga import bojlarini ko'tarishlari bilan javob berishi sabab bo'ldi; buning natijasida AQSh va uning savdo hamkorlari o'rtasida savdo hajmining keskin tushib ketishiga keltirib chiqardi; bu esa AQShda ishlab chiqarish hajmining va daromadlarning pasayib ketishi va ishsizlik darajasining keskin oshib ketishiga jiddiy ta'sir ko'rsatdi.

AQSH iqtisodiyotining rivojlanishidagi muhim xususiyati dunyoning boshqa mamlakatlarida takrorlanmaydigan xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi ulushi yuqoriligidadir. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, iqtisodiyotda band bo'lganlar va mamlakat YalMning 80 foizga yaqini xizmatlar sohasiga to'g'ri keladi. AQSHda qo'llaniladigan makroiqtisodiy rivojlanish modeli iqtisodiyotni o'z-o'zini boshqarishning bozor mexanizmi asosida qurilgan, davlat mulkchiligidagi kichik ulushi va ishlab chiqarish jarayonida davlatning sezilarli bo'lmagan to'g'ridan-to'g'ri tartibga solishi bilan tavsiflanadi. Bundan tashqari, maxsus iqtisodiy hududlar AQSHning iqtisodiyotdagi muhim yetakchi tarmoqlarining asosiy tayanchlaridan biri hisoblanadi. Ular orqali tashqi iqtisodiy faoliyat, ichki savdo aylanmasi va tadbirkorlik sohasida qulay infratuzilmani yaratish va rivojlantirish kabilar jadallik bilan muvaffaqiyatli amalga oshirilib kelinmoqda.

2-rasm. Dunyo mintaqalari bo'yicha global ahamiyatga ega bo'lgan erkin iqtisodiy hududlarning taqsimoti.

Yuqoridagi rasm ma'lumotlaridan ham ko'rinib turibdiki, AQSH bugungi kunda maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish va ularning rivojlanishi borasida dunyoda mavjud maxsus iqtisodiy hududlarning qariyb 30 foiz ulushga egalik qilib, eng yetakchi mamlakatga aylangan. Mamlakatdagi maxsus iqtisodiy hududlar iqtisodiyotni modernizatsiya va diversifikatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni iqtisodiyot sohasiga va hududiy iqtisodiyot tarmoqlariga maxsus iqtisodiy hududlar orqali jalb etish hisoblanadi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish quyidagi natijalarga olib keladi: qarzdorlik va tadbirkorlik kapitalidan foydalanish taqchilligini boshidan kechirayotgan mamlakatlarda ishlab chiqarish kuchlarini yangi pog'onalariga ko'tarilishiga olib keladi; kapital qancha ko'p bo'lsa ham, undan maksimal foydalanishga imkon bo'ladi.

Milliy iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi – xorijiy kapitalni jalb qilish siyosatining aql bilan yuritilishiga uzviy bog'lik.

Investitsiyalarni jalb qilish barasida kattagina tajriba orttirgan mamlakatlar ko'p. Shu jumladan, Germaniya, sarmoyalarni kiritish bo'yicha eng katta tajribaga ega.

Germaniya hukumati kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashda quyidagi dastur yo'nalishlarini ishlab chiqqan: kasbiy ta'limni takomillashtirish, shuningdek, tadbirkorlikni yangi boshlaganlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash; kichik va o'rta biznes korxonalariga nisbatan soliq tizimida isloxlarni amalga oshirish, ularning rivoji uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish; tashqi bozorda qo'llab-quvvatlashni jadallashtirish; investitsiyalar uchun venchur kapitalini yo'naltirish; byurokratik cheklovlarni olib tashlash; kredit vositachilarni yaratish va u bilan birga moliyaviy imkoniyatlar yaratish; iqtisodiyotning innovatsion o'zagini mustahkamlash; tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirish va biznes yuritishda uzluksizlikni ta'minlash.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda Xitoy ham juda katta tajribaga ega mamlakatdir. Ayniqsa, Xitoyda davlat korxonalarining ko'p qismi xususiy sektorga o'tish davrida investitsiya oqimi hajmini oshishi rekord darajaga chiqdi. Mulkni xususiylashtirish davrida vujudga kelishi kutilgan ishsizlikning ortib ketishini hisobga olgan holda, Xitoy kambag'allarni korxonalarning sotilishidan tushgan mablag'lar, sog'liqni saqlash tizimi, pensiya tizimi va ijtimoiy ta'minot tizimi hisobidan qo'llab-quvvatlashga qaror qildi. Bundan tashqari bu yo'nalishda yakka tartibdagi tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish ham muammoni xal qilishda qo'l keldi.

Demak, dunyoning yetakchi mamlakatlarida investitsiya siyosatini amalga oshirish quyidagicha olib boriladi: investitsiyalarni boshqarish makro darajada investitsiya siyosatini amalga oshirish tajribasida investitsiya ustuvorligini tanlash va investitsiya siyosatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda investitsiya strategiyasi shakllangan. Bunday o'ziga xoslik ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi va hududiy tengsizlik, tarmoqlangan iqtisodiy tuzilmaning, innovatsion faollik, hududlarning innovatsion faoliyatida markaziy hukumatning ishtirok etish darajasida ma'lum sektordagi investitsiya jarayonida moliya-bank tizimining ishtirok etish darajasi va boshqalarda yaqqol ko'rinadi. Fikrimizcha, xorijiy tajribalarni baholash asnosida investitsiya siyo-

satini ishlab chiqish va amalga oshirish, iqtisodiy hududlarni boshqarish amaliyotidan foydalanish uchun va o'ziga mos bo'lgan tuzilmani tanlash imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Rivojlangan mamlakatlardan biri hisoblangan AQSH iqtisodiyotida muhim o'rin egallagan maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish, ularning samarali faoliyatini ta'minlash, bu borada yirik ta'lim muassasalarining ilmiy salohiyatidan foydalanish bo'yicha mamlakatda katta tajriba to'plangan. Ushbu yo'nalishda mamlakatning iqtisodiy turg'unlikdagi hududlarida maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etish orqali iqtisodiy (hududda sanoat ishlab chiqarishni yo'lga quyish va mavjud faoliyat ko'rsatmaëtgan sanoat tarmoqlarini qayta tiklash) va ijtimoiy muammolar (aholi bandligi, infratuzilma tarmoqlari holatini yaxshilash)ni bartaraf etishda o'zining ijobiy samarasini berib kelmoqda.

Maxsus iqtisodiy hududlarni tashkil etishda borasida yaxshi tajribaga ega bo'lgan davlatlardan biri Xitoy iqtisodiy rivojlanishida maxsus iqtisodiy hududlar tobora mustahkam o'rin egallab borayotganligini quyidagilar orqali izohlash mumkin: maxsus iqtisodiy hududlardagi xorijiy investorlar uchun manfaatli maxsus bojxona va soliqlar imtiyozlarning qo'llanishi; maxsus iqtisodiy hududlarda yuqori xorijiy texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish natijasida yaratilgan mahsulotlarni keng ko'lamli eksport qilishning samarali mexanizmning yaratilganligi; maxsus iqtisodiy hududlarda iqtisodiy rivojlanishga erishishda ilmiy-texnik jarayonlardagi moddiy resurslar iste'molini oshirish va boshqaruvdagi innovatsiyalarni oshirishga qaratilgan har tomonlama mustaqil innovatsiyalarga keng imkoniyatlar berilganligi va boshqalar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Analytical report "Of the world economic situation and prospects in 2011", New York-Geneva, UN, 2011 p-231.
2. Guo Zhenga, Yelisa Barbieribc, Marco R.Di Tommaso. Development zones and local yeconomic growth: zooming in on the Chinese case China Yeconomic Review Volume 38, April 2016, Pages 238-249.
3. Сосновский С. Industrial clusters in Russia: The development of special yeconomic zones and industrial parks. Russian Journal of Economics Volume 3, Issue 2, June 2017, Pages 174-199.
4. "Global Financial Development Report 2015"/The World Bank, 2016 page-260
5. Basile A, Germidis D. Investing in export pressing zone OECD, 1994.
6. World Development Indicators 2015. Structure of Output. – International Bank for Reconstruction and Development/ World Bank. – Washington D.C., April 2015 p-352.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

